
Uměla bych si představit pohodlnější cestu. Ale snažím se jít důstojně dál

Uměla bych si představit pohodlnější cestu. Ale snažím se jít důstojně dál

8. 12. 2011, autor: Lucie Kettnerová, Klára Richterová, rubrika: Rozhovory & portréty

Při výběru vysoké školy pro ni bylo rozhodující, zda jí poskytnou tlumočnicka. [Mgr. Radka Nováková](#) je totiž neslyšící. Tuto podmínku splňoval čerstvě otevřený obor Čeština v komunikaci neslyšících na Filozofické fakultě UK a Radka Nováková této volby nikdy nelitovala. Po skončení studia dokonce na fakultě zůstala jako odborná asistentka a dnes předává své odborné i životní zkušenosti dalším studentům.

Proč jste se rozhodla studovat právě obor Čeština v komunikaci neslyšících?

Na obor ČNES jsem se přihlásila víceméně náhodou, respektive – což může znít poněkud zvláště – počátečním impulzem pro mě nebyl sám předmět studia, ale obecné podmínky, které program nabízel, především zajištění tlumočnicka po celou dobu studia. Předtím jsem studovala střední školu managementu obchodu a služeb a bližší než jazyky a lingvistika mi byly předměty související s matematikou. V maturitním ročníku jsem se začala zajímat, jestli v České republice existuje vysoká škola umožňující neslyšícím studovat s tlumočnickem (na střední škole jsme tlumočnicka neměli), a vlastně mi bylo jedno, jaký konkrétní obor to bude. Nejdůležitější pro mě byl tlumočnick. No a jako obor vstřícný k neslyšícím se ukázal ČNES. Dnes své volby určitě nelituji. Naopak, myslím, že to, za čím na počátku stála náhoda, mě nakonec navedlo na mou pravou životní cestu.

Mgr. Radka Nováková působí jako odborná asistentka v Ústavu českého jazyka a teorie komunikace FF UK, kde se věnuje oboru Čeština v komunikaci neslyšících

Bylo pro vás studium na FF UK těžké?

Samozřejmě, velmi těžké. Obtížné bylo zejména samostudium, zvládnutí terminologie, velké problémy jsem měla s četbou odborných textů i se všemi „provozními“, organizačními záležitostmi. Nikdy dřív se ke mně totiž nedostaly informace o tom, že vysokoškolské studium je strukturováno jinak než studium na střední škole, a zpočátku jsem si připadala jak v Jiříkově vidění.

Tehdy byl obor ČNES otevřen vůbec poprvé a náročné to bylo myslím pro všechny, nejen pro neslyšící studenty, ale i pro studenty slyšící a pro pedagogy. Všichni teprv hledali cestu k neslyšícím, zkoušeli to cestou pokusů a omylů, ale všichni byli vstřícní a otevření. U nikoho jsem se nesetkala s nezájmem domluvit se s neslyšícími.

Dnes působíte na oboru ČNES jako odborná asistentka, vyučujete a zároveň se podílíte na řadě výzkumných projektů. Co ovlivnilo vaše rozhodnutí zůstat po ukončení studia na fakultě?

Velký podíl na tom má paní profesorka Macurová, která si mě zřejmě vybrala jako člověka, jemuž důvěřuje, a která mi už v průběhu studia nabídla, abych vyučovala v některých předmětech. Působení na oboru ČNES jsem pociťovala také jako svého druhu povinnost. Měla jsem dojem, že od prvních absolventů se částečně očekává, že někteří budou ve vědeckém bádání pokračovat a získané znalosti předávat dál.

Samozřejmě jsem někdy mívala – a stále mívám – pochyby: zvlášť vzhledem ke svým jazykovým omezením (např. napsání odborného textu v češtině je pro mě nadále velmi obtížné) si občas říkám, že bych si uměla představit jednodušší a pohodlnější cestu. Ale snažím se s tím vyrovnat a nějak důstojně jít dál.

Patřila jste k první vlně studentů oboru ČNES, a můžete tedy dobře posoudit, jak se od svého založení v roce 1998 změnil. Jakým směrem by se obor ČNES podle vás měl ubírat?

Náplň a poslání oboru se podle mého názoru zásadně nezměnily, jen čtyřleté bakalářské studium se zkrátilo na tříleté a trochu se dnes potýkáme s nižším počtem neslyšících studentů a s nedostatkem výrazných osobností, které by vyučovaly kulturu a historii Neslyšících. Určitě se zlepšily podmínky pro neslyšící studenty. My jsme byli pokusní králíci, mnohé se teprv zkoušelo a vyjasňovalo; dnes už je například naprostou samozřejmostí kvalitní tlumočnický či zapisovatelský – o tom jsme si my mohli nechat jen zdát. Možná právě kvůli odkázání na pomoc celého kolektivu ale bývaly mezi spolužáky bližší a vřelejší vztahy.

Cílem by mělo být vytvořit prostředí, které inspiruje studenty k všestrannému rozvoji. Měli bychom podporovat, aby se z neslyšících studentů stávaly silné a sebevědomé osobnosti, jež si dokážou vytvořit svůj vlastní názor. Příspěť by k tomu mohly i zahraniční stáže. V jiných komunitách Neslyšících by studenti mohli nalézt své vzory, které zde chybí a které jsou tak důležité. Po praktické stránce bychom se měli soustředit na zlepšování servisu pro Neslyšící, např. zavádět tutory-korektory. V dosavadní praxi neslyšící „žebrají“ o pomoc u kolegů či přátel, já např. o jazykové korektury často poprosím tlumočnicka, ale cítím, že někoho otravuji, že mu přidávám práci, což asi není dobré.

V čem je obor ČNES přínosný pro komunitu českých Neslyšících?

Přínos oboru ČNES pro českou komunitu je obrovský. Nedovedu si představit, jak by to s českou komunitou Neslyšících vypadalo, kdyby obor ČNES neexistoval a neposkytoval jí silné zázemí. Teprve založení tohoto oboru v roce 1998 iniciovalo řadu důležitých událostí: ve stejném roce byl přijat Zákon o znakové řeči, v roce 2000 byla založena Pevnost – České centrum znakového jazyka, Česká komora tlumočnicků znakového jazyka aj. Bez tohoto oboru by jistě utrpěla i kvalita výuky českého znakového jazyka. I když to asi zní pateticky, obor ČNES vnímám trochu jako Pražský hrad, jako sídlo, odkud se řídí dění a šíří osvěta.

Velmi často jste v úzkém kontaktu se slyšícími kolegy a samozřejmě i se studenty. Nepociťujete někdy komunikační nebo jiné bariéry?

Pociťuju, potýkám se s nimi neustále. Protože většina kolegů a studentů ovládá aspoň základy českého znakového jazyka, nejde o závažné komunikační bariéry, ale spíše o drobné bariéry a omezení. Vysvětlím to na konkrétním příkladě: komunikace se slyšícími kolegy se téměř výhradně soustřeďuje na pracovní záležitosti (co je třeba zařídit, vyplnit, dodat aj.), a já bych velmi ráda zažívala i takové ty neformální situace, vedla hovory o obyčejných věcech ap., tedy dělala to, co slyšící kolegové spolu zažívají každý den.

Jak obecně hodnotíte podmínky českých Neslyšících při studiu na vysokých školách?

V posledních letech se mnohé velmi zlepšilo, zejména se rozšířilo spektrum oborů orientovaných na Neslyšící jak na vysokých školách, tak na školách středních. Největší nedostatky spatřuji v omezené nabídce tlumočnických služeb, která není s to pokrýt poptávku Neslyšících. Přitom se jedná o zásadní otázku – bez kvalitních tlumočnicků vždy zůstane vysokoškolské studium neslyšícím nedostupné. Jiný problém je, že se stále občas objevují případy, kdy nějaká fakulta (poněkud absurdně např. pedagogická) vyhodnotí žádost neslyšícího o tlumočnicka jako nadstandardní službu, kterou nemůže (nebo nechce?) financovat.

Pohled na Neslyšící jako na příslušníky jazykové a kulturní menšiny je v současné době alespoň v některých kruzích již poměrně běžný a rozšířený. (S reflexí této skutečnosti se ostatně setkáváme i v psané podobě: příslušníci kulturní a jazykové menšiny se označují jako Neslyšící s velkým N a tento způsob psaní se šíří i v obecném úzu. Naproti tomu při zdůraznění sluchové vady se užívá označení neslyšící s malým n.)

Kým se cítíte být – Neslyšící, Češkou, Neslyšící Češkou, českou Neslyšící...?

Nikdy jsem o tom nepřemýšlela, ale nejspíš mám dvojí identitu: na prvním místě se určitě cítím být Neslyšící, ale kromě toho jsem ovlivněna i českou kulturou. Je přitom trochu paradoxní, že i když jsem se v Čechách narodila a prožila tu celý svůj život, stále se tady cítím trochu jako cizinka. Cizinka, jež ne vždy zcela rozumí kultuře a prostředí, které ji obklopuje.